

ל"תולדות ביה"כ על קברו של שמואל הנביא"

במאמרו "תולדות ביה"כ על קברו של שמואל הנביא", ידיעות ר' (תרצ"ט), עמ' 82, מביא ע. שוחט כמקור המוקדם ביותר המדבר בפירוש¹ על עליית היהודים אל קבר שמואל הנביא את ר' יצחק בן אלפרא מאמצע המאה הטי', אך הוא לא נתן את דעתו על מאמרי "הארות לדברי יעקב מבירן על היהודי א"י במאה ה"ד", ידיעות ד' (תרצ"ו), עמ' 32, המביא ידיעה מפורשת מן המאה ה"ד על "יהודים רבים המבקרים את הקבר וכי שם קבורים שופטים רבים מישראלי".

את פרק הזמן, בו נגול קבר שמואל מן היהודים, קבע המחבר בין שנת 1560, שנת בקומו של הנוטע הפורטוגזי די-איבירו בא"י, המספר, כי "היהודים מחזיקים עדין את קבר שמואל על חשבונם" ובין שנת 1589, שנת פטירתו של הרדב"ז; אולם ש. אסף ידיעות ר' (תרצ"ט), עמ' 142, הראה, כי הרדב"ז נפטר בשנת 1574 וקצר ע"י כך את פרשת הזמן, אשר בה יכול היה קבר שמואל להגול מידי היהודים. יש להוסיף עוד ולאמור, כי הנוטע הפורטוגזי בקר בא"י לא בשנת 1560 כדעת ג. סלושן, כי אם לכל המוקדם בשנת 1565, כפי שאוכיה במאמרי "לפרשת טבריה מימי دون יוסף ועד אבן-יעיש" בחוברת "ציון" הבהא (שנה ה' ספר א'). עם בירור נוסף זה יש להגביל את פרק הזמן, אשר בו נגול קבר שמואל מידי היהודים בין שנת 1565 ונתן 1574.

י. ברסלבסקי

(1) [מתוך דברי הרמב"ם, המובאים שם ע"י שוחט, העלה 6, יש לזכור, שכבר ביוםיו היו מבקרים את הקבר, שהרי בדורו, שכונתו של הנשבע "באדונו שמואל" לא בשמו של שמואל, אלא בקברו, שהיה חדש ליהודים (כפי דברי הרמב"ם שם בתשובה): "והשכואה במא שוכרת אינה שבואה לת"ח, אלא לע"ה"; וכבר העיר ש. אסף בתשובה הרמב"ם הוציא פריממן, עמ' 372 לנכון: "אין כל ספק, שהכונה לקבר שמואל ברמה ויהודי מצרים היו נודרים ונשבועים בו" וציין על שוויות מאחרות ומ"מ אחרים. ע"ש. — ש. קל.]

ספרים חדשים

י. ברסלבסקי, הארץ ירדן וחרמוןגים. הוצאת "מבנים", עין חרוד, ת"ש.
יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר I-V. תרגם מיוונית אלכסנדר שור. הוצאת דאובן מס, ירושלים, ת"ש.
ספר היישוב, כרך ראשון, חלק שני: היישוב למקומותיו מימי חרבן בית שני עד כבוש הארץ ישראלי ע"י העربים. יצא בהשתתפות חבר חכמים ועובדים מדעים בעריכת שמואל קלין. הוצאה מוסד ביאליק ע"י דביר, ירושלים, תרצ"ט.

G. and Horsfield, *Sela-Petra, the Rock, of Edom and Nabatene*.
QDAP, Vol. VII. Jerusalem, 1938.

J. Lewy, *Habiru and Hebrews*. Cincinnati, 1939.

R. Weill, *La Phénicie et l'Asie occidentale*. Paris, 1939.